

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIINЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛE.

Pediцeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 15. (Anȣлȣ алȣ treiлea) Бȣkȣpeшti 22 Anpiлie, 1858.

Konpindepea: Omȣлȣ.— Fisiornomiea animaлeлopȣ.— Komȣnikaцiȣnĭ шtiinцifiче m.чĭ.

Omȣлȣ.

XI. Despre лonцeвitatea ȣmanъ.

Kape este лȣnцimea natȣpaлъ, opdinape шi nopmaлe a вieцeĭ omȣлȣĭ? Kape este tepminȣлȣ вieцeĭ noastpe nedenendîndȣ niчĭ de клime, niчĭ de pase, niчĭ de nȣtpimîntȣ, niчĭ d'o aлtъ чipкȣm-stanцe estepioapъ? Noĭ вedemȣ, къ fie-кape a-nimaлȣ ape ȣnȣ tepminȣ xotъpîtȣ nentpȣ вieaцa sa. Пisiкa, кîĭneлe, вoȣлȣ, каλȣлȣ ш. ч. л. aȣ ȣnȣ tepminȣ xotъpîtȣ de вieaцъ. Oape nȣ sъ noate кa шi omȣлȣ sъ aĭбъ ȣnȣ tepminȣ fiкsȣ шi xo-tъpîtȣ nentpȣ esistinцa sa, aчestȣ tepminȣ fiindȣ ȣnȣ efeкtȣ aлȣ natȣpeĭ saлe intepioape шi nede-nendîntȣ de вp'o кaȣzъ estepioapъ?

Чeлeбpȣлȣ akademienȣ D. *Elourens* a nȣ-бліkatȣ dъȣnъzi ȣnȣ onȣ foapte intepesantȣ des-npe лȣnцimea вieцeĭ ȣmane (de la Longévité humaine). Noĭ кoniъmȣ aiчĭ ȣneлe din esnpe-siȣniлe saлe.

Toate лȣкpȣpiлe în eкonomiea animaлъ, ziчe D. Flourens, sîntȣ sȣnȣse лeцiлopȣ fiкse.

Fie-кape sneцъ ape mъpimea eĭ distinкtъ; ni-siкa шi tirpȣлȣ sîntȣ doъ sneцe foapte вeчinate, foapte asemъnъtoape ȣnȣлȣ кȣ aлtȣ npin opгani-zaцiȣnea лop întpeaгъ; кȣ toate aчestea, nisiкa nȣ deвine niчĭ odatъ aшa de mape кa tirpȣ шi tirpȣлȣ n'ape tepminȣл вieцeĭ nisiчeĭ. Fie-кape sneцъ d'animaлe ape ȣnȣ tepminȣ xotъpîtȣ

пentpȣ timпȣлȣ sarчіnei sale. S. e. femela e-пȣрȣлȣі алвȣ este ворцоасъ 30 de zile; pisika, 56; каценоа, 64; леena, 108; asemenea ape fie-каре animалȣ terminȣлȣ крештерей sale, прекȣm вomȣ bedea mai ла вале. Аша dapȣ dакъ веdemȣ къ toate чіркȣmstanцеле віецеі sіntȣ konstante ші хотъріte ла fie-каре animалȣ, кȣmȣ sъ poate ка ші terminȣлȣ natȣралȣ алȣ віецеі каре este ші елȣ ȣпȣлȣ din чіркȣmstanцеле челе mai importante, кȣmȣ sъ poate, zічemȣ, ка елȣ sъ пȣ fie konstantȣ?

Buffon a zisȣ къ, terminȣлȣ natȣралȣ алȣ віецеі omȣлȣі este de 90 пінъ ла 100 de anі. Întp'adевърȣ къ sіntȣ пȣцінi каре ажȣнгȣ ла вірsta ачеasta; însъ веdemȣ къ ȣnіі ажȣнгȣ ακоло, ва sъ zікъ къ пȣ e în natȣpa omȣлȣі ȣпȣ чева kontpapȣ ла ачеastъ вірstъ; din kontpa кіndȣ веdemȣ къ чea mai mape napte a oamenілорȣ mopȣ de diferite воале saȣ кȣmȣ zіче esnpesіȣnea nonȣларъ: кȣ zіле, ші foapte пȣцінi mopȣ de вътрînеце, пȣtemȣ sъ zічemȣ къ dакъ oamenіі apȣ îmвръціша ȣпȣ алтȣ felȣ de traiȣ, mai пȣцінi apȣ fi mȣpitȣ de воале ші mai mȣлтȣ de вътрînеце, atȣnчі toatъ лȣmea poate къ apȣ mȣpі ла вірsta de 90 saȣ 100 de anі.[1]

Omȣлȣ sоціалȣ d'акȣmȣ ш'a fъкȣtȣ ȣпȣ felȣ de traiȣ partікȣлар; ла dînsȣл naptea mopaлъ este mai adese-opі кaȣza волірeі, a sȣferінцілор ші a mopціі, de кіtȣ naptea fizікъ. Лецеа fiziолоціеі пе permite ка sъ konкіdemȣ къ, dакъ omȣл apȣ трэі întp'ȣпȣ modȣ mai лініштітȣ, mai регȣлатȣ ші mai лȣкрътopȣ, atȣnчі apȣ тръі пегрешітȣ mai mȣлтȣ. «Omȣл, zіче Buffon, moape ла toate вірstеле, пе кіndȣ toate animалеле mopȣ mai toate пȣmai кіndȣ s'aȣ îmвътрînitȣ. Pasіȣnіле ші пепорочірiле кȣ каре este împresȣратъ віеаца noastpъ, înflȣезȣ mȣлтȣ asȣпра sъпътъцеі noastpe ші дeранцієзȣ прінчіпȣлȣ каре пе anіmeзȣ. Кіndȣ оbsepвъmȣ mai d'апроапе віеаца oamenілорȣ ші moartea лорȣ, kontіпȣе Buffon, o sъ веdemȣ къ mai тоці petpeкȣ віеаца în frікъ ші anksietate ші mopȣ de пекаzȣ.»

Haller, ачеstȣ челеврȣ fiziолоrȣ din opdiпȣлȣ d'întîiȣ, zіче: «Omȣлȣ trевȣе sъ fie пȣsȣ în rапортȣлȣ лȣпцімеі віецеі întpe animалеле, каре тръeskȣ foapte mȣлтȣ; de ачea пліпцеріле ачелора asȣпра skȣртърeі віецеі omȣлȣі, sіntȣ пеdрепте.»

Елȣ ȣрmeазъ акȣmȣ кȣ черчetape asȣпра terminȣлȣі esaktȣ ші natȣралȣ алȣ віецеі omȣлȣі ші ажȣпце ла rezȣлtatȣлȣ кȣріоsȣ, къ terminȣлȣ віецеі челȣ mai лȣнгȣ posiвілȣ пentpȣ omȣ, poate s'ажȣнгъ *ла doȣ sȣte* de anі!

Аша dapȣ Haller ші Buffon, amîndoі лȣminі mapі a штіінцеі віецеі omȣлȣі ші a animалелор, npiimesk ка ȣп prinчіп adевърat лȣпціmea віецеі natȣpале a omȣлȣі mai depapte dinколо d'o sȣtъ de anі. Flourens se ȣпеште кȣ dînшіі în ачеastъ кȣestіȣпе аша de importantъ пentpȣ поі. Buffon merце înкъ ші mai depapte ші se sileште sъ esnліче npintp'ȣпȣ sistemȣ штіінцifікȣ fantele estpaopdinape pomenite în віблie în rапортȣлȣ вътрîneцеі, кȣ totȣлȣ estpaopdinape a oamenілорȣ naintea diлȣвіȣлȣі (потопȣлȣі) s. e къ ȣпȣ Metusula a ажȣпsȣ ла вірsta de 900 de anі ші mai віпе, алціі aȣ тръitȣ кіtе 600, 700 ші 800 de anі ш. ч. л. Eatъ ачеastъ esnлікаціȣпе кȣріоasъ a лȣі Buffon.

„Naintea diлȣвіȣлȣі zіче елȣ, пъmîntȣлȣ epa mai пȣцінȣ solidȣ ші koмпаktȣ de кіtȣ акȣmȣ; коажа лȣі epa mai sȣвціpe ші mai moале de кіtȣ акȣmȣ; de ачеea ші toate fiinцеле opraniче d'atȣnчі (планте ші animале) aвеaȣ ші еле ȣпȣ корпȣ mȣлтȣ mai moале de кіtȣ акȣmȣ. Корпȣлȣ omȣлȣі mai кȣ seamъ kontіпȣе Buffon, epa ші елȣ mai moале ші mai elastікȣ de кіtȣ акȣmȣ; de ачеea a trевȣitȣ ȣпȣ timпȣ mai mape ка sъ креаskъ de кіtȣ акȣmȣ. Omȣлȣ atȣnчі aвia ла o вірstъ de 130 de anі a ажȣпsȣ ла епока пȣвертъцеі; adeкъ sъ fie ȣпȣ жȣпе simцindȣ dopinцa amopȣлȣі, ка акȣmȣ ȣпȣ tînъpȣ de 14 anі; anoi întokmai ка акȣmȣ вътрînеца чea mape a omȣлȣі este еквалъ de 7 opі вірstei пȣвертъцеі (de 7 opі 14 faче 98 saȣ 100) аша ші atȣnчі oamenіі чеі mai вътрînі aȣ ажȣпsȣ ла o вірstъ de 7 opі mai mape de кіtȣ епока пȣвертъцеі лорȣ d'atȣnчі, adeкъ ла вътрînеце de 900 de anі апроапе (7 opі 130 faкȣ 910).„ Eatъ esnліkaціȣпеа remаркавілъ a лȣі Buffon despre вътрînеца estpaopdinapъ atpiвȣатъ în віблiеa oamenілорȣ antediлȣвіenі.

În miзлокȣлȣ sеколȣлȣі трекȣтȣ, zіче Flourens кіndȣ oamenіі aȣ gȣstatȣ în авондinцъ пльчеріле челе mai fine але чівілізаціȣпеі, tokmai atȣnчі ȣnіі aȣ înчепȣtȣ sъ simцъ ȣпȣ gȣstȣ deosевітȣ пentpȣ віеаца sълватікъ; atȣnчі Jean-

Jacques Rousseau a predikatȣ în опȣріле sale, къ требȣе, ка оамені съ dърîме орашеле лорȣ ші съ se întoarкъ ла stapea сълбатікъ din каре аȣ ешітȣ спре пердереа лорȣ fizікъ ші моралъ; атȣнчі кеарȣ ȣнȣ *Condillac*, каре нȣ ера нічі de кȣмȣ fantastȣ, а пȣтȣтȣ съ se еспріме în modȣлȣ ȣрмъторȣ: „Stapea noastpъ чівілizatъ, este нȣмаі фрȣктȣлȣ ȣнеі imitaціȣні, dapȣ нȣ вр'о stape adeвъратъ конвенабілъ ноъ; къчі ȣнȣ копілȣ креsкȣтȣ din tinереца sa împреȣнъ кȣ ȣршіі, о съ imiteze ȣршіі în totȣ felȣлȣ traiȣлȣі лорȣ; о съ stріџе ка ȣнȣ ȣрсȣ ші о съ меаргъ пе мîні ші пічіоаре іарȣ ка ȣрсȣ; апоі о џенерацiȣне de оамені кресkȣці ші трълндȣ astȣ-felȣ, о съ'ші imaџine къ asta este stapea лорȣ sочіалъ ші чівілizatъ. Кеарȣ ȣнȣ џеніȣ ка Descartes saȣ Neuton креsкȣтȣ аша, поate къ арȣ fi мерsȣ ші еі пе патрȣ întoкмаі ка ȣршіі."

Flourens, ziче ла ачеasta „Condillac a мерsȣ преа департе. Кîндȣ мерџемȣ пе доъ пічіоаре dapȣ нȣ пе патрȣ ка ȣршіі, asta н'о фачемȣ прін imitaціȣне, чі ачеasta este efектȣлȣ конформаціȣнеі корпȣлȣі nostpȣ; омȣлȣ мерџе пе доъ пічіоаре fiінрȣ-къ нȣ поate фаче алтȣ-felȣ ші кеар Мош Adam каре н'а авȣтȣ naintea окілор съі нічі ȣнȣ esемплȣ d'ȣнȣ алтȣ омȣ чівілizatȣ, totȣ н'а пȣтȣтȣ съ факъ алтȣ-felȣ de кîтȣ съ меаргъ dpentȣ пе доъ, de ші н'а авȣтȣ spiрітȣлȣ ȣнȣі Descartes saȣ Neuton.

Stapea сълбатікъ, adaȣџъ Flourens o кȣноаштемȣ акȣмȣ маі d'апроапе прін indiвiзі ȣнора асеменеа попȣлі каре аȣ fostȣ adȣшi în Еȣропа; d'атȣнчі еа а пердȣтȣ пентрȣ ноі fepмекȣлȣ înкîнтъторȣ кȣ каре Rousseau a *ȣмблатȣ s'o 'нконџіоаре*. Штімȣ акȣмȣ къ ачешті оамені sîнтȣ ніште fiінце мizерабіле, трълндȣ în мizepie, ȣмблîндȣ goi, шеzîндȣ фъръ adъпостȣ, еспȣші атакȣрілорȣ soарелȣі ші плоілорȣ, неавîндȣ алте мizлоаче але esistінцеі, de кîтȣ вîнатȣлȣ ші пескȣітȣлȣ. Кîндȣ вîнатȣлȣ este абондінтȣ, еі мънîнкъ мȣлтȣ, кеарȣ преа мȣлтȣ; din контра, кîндȣ вîнатȣлȣ лінсеште, еі сȣфере мȣлтȣ de foaмете.

Dapȣ în ачеа епокъ кîндȣ оаменii чівілizаці, паркъ ераȣ прінші d'admіраціȣне пентрȣ чеі сълбатічі, аȣторіі аȣ zisȣ: къ, кеарȣ лȣнџімеа віеџеі este ȣнȣ прівілеџіȣ de каре se бȣкȣръ маі мȣлтȣ чеі сълбатічі de кîтȣ чеі чівілizаці.

Ачеasta însъ нȣ е adевъратȣ; къчі s'a konstatatȣ: къ пȣціні сълбатічі морȣ о moapte natȣралъ, ші маі тоці морȣ de feлȣpiмі d'акчіdente прекȣмȣ foamete, бътaie, ловітȣрі, мȣшкътȣрі de шерпі веніnaці ш. ч. л.

Кȣestiȣнеа deспре лȣнџімеа віеџеі, zіче Flourens, поate съ fie трактатъ d'întр'ȣнȣ modȣ istopікȣ ші întр'ȣнȣ modȣ fiziолоџікȣ.

Haller ші Buffon аȣ трактатȣ ачеastъ кȣestiȣне din пȣнктȣлȣ de веdере istopікȣ; adeкъ еі adȣнаръ fantele de оамені, каре аȣ ажȣнsȣ ла о маре бътрîнеце ші хотъръръ ла че вîрstъ поate съ ажȣнгъ ȣнȣ омȣ; аша dapȣ аȣ ажȣнsȣ ла ȣн резȣлтатȣ zікîндȣ: къ, вîрsta saȣ бътрîнеца нормалъ (регȣлатъ) а омȣлȣі este de 90 пînъ ла 100 de ані. Dapȣ Haller нȣ s'a temȣтȣ съ zікъ: къ, вîрsta естраординаръ ла каре ȣнii оамені фаворizaці de soартъ поate съ ажȣнгъ, este апроапе de доъ sȣte de ані!

Însъ резолȣціеа пробленеі deспре лонџітate în пȣнктȣлȣ веdереі fiziолоџікȣ, а înчеркат'о Buffon ші dȣпе dînsȣлȣ акȣмȣ кіарȣ Flourens.

Buffon zіче: лȣнџімеа totaлъ а віеџеі ȣнȣі animалȣ поate съ fie мъsȣратъ dȣпе timпȣлȣ крештереі sale. Омȣлȣ креште пînъ ла 16 saȣ 18 ані ші toатъ desвoлтареа корпȣлȣі съȣ în лȣнџіме ші grosіме se ȣрмеазъ пînъ ла 30 de ані; пе кîндȣ кîінеле терміnеазъ крештереа sa în лȣнџіме în anȣлȣ d'întîiȣ алȣ віеџеі sale, dap крештереа корпȣлȣі лȣі în grosime, о терміnezȣ ла съвîршітȣлȣ anȣлȣі алȣ doiлеа. Апоі fiindȣ-къ веdемȣ, къ омȣлȣ каре креште пînъ ла 30 de ані тръеште пînъ ла 90 ші кîінеле каре креште пînъ ла треі ані терміnеазъ віеаца sa natȣралъ ла 10 saȣ 12 ані, de ачееа пȣтемȣ zіче: къ toate animалеле тръескȣ de треі орі маі мȣлтȣ de кîтȣ timпȣлȣ че'лȣ аȣ de требȣінцъ пентрȣ терміnареа крештереі лорȣ.

Аша dapȣ a zisȣ Buffon ка о регȣлъ џенералъ къ, терміnȣлȣ natȣралȣ алȣ віеџеі ȣнȣі омȣ saȣ animалȣ, este екȣалȣ sȣма anілорȣ крештереі sale îмълціtъ кȣ доъ saȣ треі.

Buffon ера пе ȣнȣ дрȣмȣ dpentȣ пȣіндȣ astȣ-felȣ проблема fiziолоџікъ а лонџевітъцеі; însъ îi лінsea semnілe sіgȣре d'a кȣноаште кîндȣ s'a терміnатȣ крештереа ȣнȣі омȣ saȣ animалȣ. Ачеstȣ semnȣ Flourens л'a гъsітȣ în îмпреȣна-

реа къпъtiiлорȣ oaseлорȣ кȣ паpleа лорȣ de mizлокȣ; adeкъ ла копілȣ шi ла toate animaлеле tinepe, oaseле (s. e. але miiнелорȣ шi але пiчioapeлорȣ) нȣ sîntȣ fъкȣte d'o бȣкатъ, чi de tpeĭ бȣкъцi, доъ ла amîndoъ къпъtiеле (épiphyses) шi ȣnȣлȣ ла mizлокȣ; tokmaĭ tîpziȣ aчeste къпъtie saȣ enifise se лinескȣ de mizлокȣлȣ oaseлорȣ, deвinȣ ȣnȣ, atȣnчĭ omȣлȣ saȣ animaлȣлȣ a tepminatȣ крешtepea sa корпоралъ.

Акȣmȣ авеmȣ o базъ solidъ пentpȣ pesoлȣцiȣnea пробlemeĭ fiziолоџiкъ asȣпра лонџiвitъцеĭ; къчĭ шtimȣ къ ла omȣлȣ лiпirea oaseлорȣ sъ tepminъ ла вîpsta de 20 de anĭ; ла къmiлъ, ла 8 anĭ; ла калȣ, ла 5; ла боȣ, ла 4; ла леȣ, asemenea ла 4 anĭ; ла кiine, ла 2 anĭ; ла pisiкъ, ла 18 лȣнĭ; ла епȣpiле албȣ, ла 12 ш. ч. л. Апоĭ пе d'алtъ папtе шtimȣ къ omȣлȣ tpъешtе 90 пînъ ла 100 de anĭ; къmiла tpъешtе 40; калȣлȣ, 25; боȣлȣ, 15 пînъ ла 20; леȣлȣ tpъешtе апроапе 20 de anĭ, кiineле 10 saȣ 12; pisiка, 9 пînъ ла 10; епȣpiле албȣ tpъешtе 8 anĭ ш. ч. л.

Pesȣлtatȣлȣ aчeшteĭ черчеtъpĭ este къ totȣ animaлȣлȣ (ка шi omȣлȣ) tpъешte de *чinчĭ opĭ* maĭ mȣлtȣ de кîtȣ цine timпȣлȣ крешtepeĭ saлe. Omȣлȣ креште 20 de anĭ, de aчeea tpъешte 100; къmiла креште 8 anĭ de aчeea tpъешte 40; калȣлȣ креште 5 anĭ de aчeea tpъешte 25, боȣлȣ креште 4 anĭ de aчeea tpъешte 20; кiineле креште доĭ anĭ de aчeea tpъешte 10 anĭ.

Eatъ ȣnȣ pezȣлtatȣ destȣлȣ de imпoptantȣ шi de fpȣmosȣ, каpe пе apatъ din пȣoȣ кȣmȣ toate fenomeлe вieцeĭ sîntȣ леgate ȣna кȣ алta ка пpintp'ȣnȣ ланцȣ neîntepȣntȣ. Лȣнџimea вieцeĭ deninde de лȣнџimea timпȣлȣĭ крешtepeĭ; апоĭ timпȣлȣ крешtepeĭ deninde de timпȣлȣ џestaцiȣneĭ adeкъ de timпȣлȣ каpe пȣiȣлȣ ape tpeбȣinцъ ка sъ se desвoaлte în mitpъ; апоĭ timпȣлȣ џestaцiȣneĭ iapȣ deninde de mъpimea animaлȣлȣĭ: кȣ кîtȣ ȣnȣ animaлȣ e maĭ mape, кȣ atîtȣ чepe maĭ mȣлtȣ timпȣ ка sъ se desвoaлte în mitpъ. Eatъ s. e. ienȣpiле албȣ ape tpeбȣinцъ d'o лȣнъ nȣmaĭ, omȣлȣ de 9 лȣнĭ, dapȣ Eлefantȣлȣ de доĭ anĭ пentpȣ desвoлtapea saȣ џestaцiȣnea sa în mitpъ.—

Timпȣлȣ крешtepeĭ Eлefantȣлȣĭ поate sъ пе dea o idee шi despре лȣнџimea вieцeĭ saле каpe a pъmasȣ пînъ акȣmȣ foapte пробlematiкъ шi пeхotъpîtъ. Аша аȣ zisȣ ȣniĭ аȣtopĭ къ Eлefantȣлȣ tpъешte 4 шi кeapȣ 500 de anĭ; Aristotel ziчe: къ, Eлefantȣлȣ tpъешte 200 de anĭ, Buffonȣ ziчe „челȣ *пȣцinȣ* 200 de anĭ„ Cuvier ziчe „апроапе 200 de anĭ, dapȣ Blainvill ziчe къ Eлefantȣлȣ tpъешte nȣmaĭ 120 de anĭ.„

În timпȣлȣ nostpȣ s'a deskoпepitȣ къ ла Eлefantȣ лinipea oaseлорȣ adeкъ, tepminapea крешtepeĭ saле нȣ se ȣpmeazъ înкъ ла вîpsta de 30 de anĭ; пpin ȣpmape dapȣ, ziчe D. Flourens, este пробatȣ къ Eлefantȣлȣ tpeбȣe sъ tpъeaskъ челȣ пȣцinȣ maĭ mȣлtȣ de 150 de anĭ (къчĭ 5 opĭ 30 faче 150).

Toate aчeste калкȣле fiziолоџiче asȣпра лонџiвitъцеĭ se papoptъ însъ nȣmaĭ ла tepminȣл opdinapȣ алȣ вieцeĭ, dapȣ нȣ ла челȣ estpaopdinapȣ каpe se apatъ ла difepite sneцe de animaле, nȣmaĭ ла ȣniле indiвide papȣ din timпȣ în timпȣ шi каpe поate sъ ажȣнгъ ла o mъpime îndoitъ de кîtȣ este aчeea a tepminȣлȣĭ natȣpaлȣ.

Haller чiteazъ доъ esemпле de вieцъ estpemъ шi estpaopdinapъ adiкъ: ȣnȣ omȣ каpe a tpъitȣ 152 шi de алtȣлȣ каpe a tpъitȣ 169 de anĭ. Базatȣ пе aчeste esemпле, Haller хotъpaште къ în казȣpĭ estpeme шi estpaopdinape, вieaцa omȣлȣĭ поate sъ se пpeлȣнџeaskъ пînъ ла доъ sȣte de anĭ.

Buffon pakontъ ȣnȣ esemплȣ de вieaцъ estpemъ ла ȣnȣ калȣ. Шtimȣ къ вieaцa natȣpaлъ a ȣnȣĭ калȣ este 25 de anĭ, dapȣ калȣлȣ de каpe pomeneште Buffon a ажȣnsȣ ла вîpsta de 50 de anĭ. Aчestȣ калȣ кîndȣ л'a вîndȣtȣ Duka de St. Simeonȣ eniskoпȣлȣĭ din Metц în anȣлȣ 1734, animaлȣл aвea вîpsta de 10 anĭ. Aчestȣ eniskoпȣ a mȣpitȣ în anȣлȣ 1760, dapȣ sȣкчesopȣлȣ лȣĭ a лȣкpatȣ кȣ aчestȣ калȣ înкъ пînъ ла anȣлȣ 1794, кîndȣ ла 24 Feвpȣapie aчestȣ бътpînȣ вeneрaвiл din цeпȣлȣ калȣлȣĭ, a datȣ обшteskȣлȣ sfîpшitȣ fъpъ niчĭ o боалъ, nȣmaĭ кînd лaȣ skosȣ afapъ din граждȣ ка sъ'лȣ плimбe, a къzȣtȣ moptȣ.—

„Eatъ, ziчe Buffon, în цeпȣлȣ калȣлȣĭ esemплȣ d'ȣnȣ animaлȣ каpe a tpъitȣ de доъ opĭ maĭ mȣлtȣ de кîtȣ este oбiчeiȣлȣ natȣpaлȣ алȣ каiлорȣ, аша dapȣ аnaлоџia пе konfipmъ aiчĭ aчeea че o шtimȣ пpin difepite fante naptiкȣлape, adeкъ: къ în toate sneцeле, пpin ȣpmape шi în sneцa noastpъ oameneaskъ, sînt indiвidi ла каpe вieaцa

se прелȣнџеште întр'ȣнȣ modȣ estраорdinарȣ ши de doъ орĭ maĭ лȣнгъ de kîтȣ este обічеіȣлȣ natȣралȣ алȣ oamenilорȣ, тъкарȣ ачелорȣ каре аȣ ажȣnsȣ ла вîрsta naintатъ de оntȣ-zeчĭ de anĭ; adeкъ ачештĭ oamenĭ favorizaцĭ d'о лȣнџime a vieцeĭ estраорdinаръ ворȣ ажȣнџе ла вîрsta estраорdinаръ de ȣna sȣтъ шi оntȣ-zeчĭ de anĭ. Ачестȣ privileџiȣ, a ȣneĭ asemenea бътрîнеџе kontinȣe Buffon, se întîmплъ întр'adевъръ foapte раръ шi нȣmaĭ din че în че. Asta este паркъ нȣмерȣлȣ челȣ маре de kîштігȣ каре нȣмаĭ ȣнȣлȣ іlȣ kîштігъ în лотърie între алцĭ sȣte de miĭ каре аштеnтȣ ачестȣ kîштігȣ, dаръ în zадаръ; însъ e destȣлȣ sъ штімȣ къ ачестȣ *маре нȣмеръ* de kîштігȣ esistъ пентрȣ noĭ oamenіĭ, atȣнчĭ e *пермis* tȣтȣрора oamenілор sъ aíбъ sперанцъ ла ачестȣ kîштігȣ, прекȣмȣ ведемȣ къ sȣte шi miĭ de oamenĭ пȣнȣ ла лотърie баніĭ лорȣ кȣ нъдеждеa къ ворȣ kîштіга нȣмерȣлȣ маре, de шi штiȣ біне къ întр'ачеастъ sȣмъ маре de sȣte de miĭ de жȣкъторĭ, *нȣмаĭ ȣнȣлȣ поате sъ kîштіџе*.„

Ачесте ideĭ але лȣĭ Buffon, zіче D. Flourens mi se паре къ sîntȣ foapte dрепте, maĭ кȣ seамъ fіindȣ-къ нȣтемȣ sъ ажȣтъмȣ ла dînsele шi алте asemenea fanте. Аша s. e. кътіла тръеште 40 пînъ ла 50 de anĭ, dаръ se întîmплъ kîte odатъ къ о кътілъ паркъ тръеште пентрȣ doъ, adeкъ 100 de anĭ (прекȣмȣ рапортъ Aristotel). Леȣлȣ тръеште în џенере kîte 20 de anĭ, dаръ se întîmплъ kîte odатъ къ ȣнȣ леȣ тръеште 40 шi кеаръ 60 de anĭ (прекȣмȣ рапортъ Haller); кîнеле тръеште d'обште 10 пînъ ла 12 anĭ, dаръ sъ шtie esемпле de kîніĭ каре аȣ тръітȣ пînъ ла 24 de anĭ. Pisiчіле тръескȣ нȣmaĭ 9 saȣ 10 anĭ însъ s'a възȣтȣ pisiчĭ каре аȣ тръітȣ 10 пînъ ла 20 de anĭ.

Despре лȣнџimea vieцeĭ пасерілорȣ нȣ se шtie nimikȣ de позітівȣ, însъ sîntȣ ȣнеле пасерĭ despре каре s'a zisȣ în прівінца ачеаsta, ниште лȣкрърĭ estраорdinаре. Аша zіче Pliniu în нȣмеле лȣĭ Hesiod къ чіоара тръеште de ноъ орĭ maĭ мȣлтȣ de kîтȣ омȣлȣ, къ чербȣлȣ тръеште de патрȣ орĭ maĭ мȣлтȣ de kîтȣ чіоара, шi къ корбȣлȣ тръеште de треĭ орĭ maĭ мȣлтȣ de kîтȣ чербȣ. Buffon фъкîndȣ коментаръ ла ачестȣ пасаџіȣ ал лȣĭ Плініȣ, zіче: daкъ лȣъм dрепт термінȣлȣ vieцeĭ омȣлȣĭ нȣмаĭ sȣма de 30 de anĭ kîтȣ креште, о sъ eaсъ пентрȣ vieaцa чіоареĭ sȣма de 270 de anĭ (adeкъ de 9 орĭ 30); пентрȣ чербȣ ва еші sȣма de 1,080 anĭ (de 4 орĭ 270) шi пентрȣ корбȣ sȣма фабȣлоаsъ de 3,240 de anĭ (de 3 орĭ 1,080). Аша dаръ sінгȣрȣлȣ міzлокȣ d'a da о esплікаціȣне înџелеаптъ ла ачестȣ пасаџіȣ ал лȣĭ Pliniu este, d'a înџелеџе аічĭ sȣбтȣ espреsіȣнеа de vieaцa омȣлȣĭ термінȣл d'ȣн anȣ; аша ва fi термінȣлȣ vieцeĭ чіоареĭ, ноъ anĭ; a чербȣлȣĭ 36 de anĭ шi a корбȣлȣĭ 108 anĭ, ȣнȣ лȣкрȣ пробатȣ прін обсерваціȣне.

Fontenelle раконтъ istoрiea ȣнȣĭ папагалȣ каре a тръітȣ 120 de anĭ.

„Лебъdа, zіче Buffon аре аванtaџіȣлȣ къ se бȣкȣръ пînъ ла о вîрstъ foapte naintатъ d'о фрȣмоасъ шi dȣлче esistinцъ. Тоцĭ обсервъторіĭ sîntȣ d'о пърере комȣнъ къ лебъdа тръеште foapte мȣлтȣ, ȣнiĭ претіndȣ къ тръеште кеаръ треĭ sȣte de anĭ. Willughby, dȣпе че a възȣтȣ о гiskъ, каре авеа о вîрstъ de о sȣтъ de anĭ, a конкisȣ шi елȣ къ е пробабілȣ къ лебъdа каре este ȣнȣ animaлȣ maĭ маре de kîтȣ гiska шi креште maĭ înчетȣ, къ требȣе sъ шi тръеаскъ maĭ мȣлтȣ. Dаръ лȣкрȣлȣ челȣ maĭ кȣріоsȣ ла лебъдъ este timпȣлȣ imensȣ каре чере пентрȣ крештереа sa, adeкъ нȣ maĭ пȣцінȣ de kîтȣ doъ sȣte de anĭ de шi în џенере пасеріле крескȣ maĭ iȣte de kîтȣ animaлеле патрȣпеdе.„

Пештіĭ іаръ тръескȣ преа мȣлтȣ. Buffon zіче: am възȣt ниште крапĭ ла комітеле de Maurepas каре аȣ челȣ пȣцінȣ о вîрstъ de о sȣтъ чінчĭ-zeчĭ de anĭ. Кȣ тоате ачестеа 'іамȣ гъsitȣ аша de vіĭ шi de iȣцĭ ка тоцĭ крапіĭ орdinаpĭ. Duhamel каре a тръітȣ dȣпе Buffon zіче шi елȣ: крапіĭ de Pontchartrain (a 'ĭ комітȣлȣĭ Maurepas) аȣ челȣ пȣцінȣ вîрsta ȣнȣĭ sеколȣ.

Flourens обсервъ къ о vieaцъ atîtȣ de лȣнгъ ла ȣнȣ animaлȣ atîtȣ de mikȣ ка ȣнȣ крапȣ, este о фантъ fiziолоџікъ foapte ремаркабілъ.

Eatъ кȣмȣ toatъ ачеаstъ materie е нȣоъ de шi foapte interesантъ, dаръ орĭ кȣмȣ amȣ ажȣnsȣ, zіче D. Flourens прін черчетъріле меле ла ȣнȣ резȣлтатȣ foapte importantȣ: adikъ къ бътрîнеџеа estраорdinаръ поате sъ se прелȣнџеаскъ atîta ка sъ devie de doъ орĭ maĭ маре de kîтȣ бътрîнеџеа орdinаръ de шi foapte naintатъ; къ хотаріле посібіле пентрȣ vieaцa ноаstръ поате sъ fie прелȣнџіте пînъ ла doъ sȣte de anĭ шi къ vieaцa орdinаръ a омȣлȣĭ este de чінчĭ орĭ

maĭ mape de kîtŏ enoka kreшtepeĭ sale; npin ȣpmape вътpîneцea noastpъ opdinapъ este nînъ la o sȣtъ de anĭ шi чea estpaopdinapъ, (de шi papъ dapŏ nosiвilъ), este de doъ sȣte de anĭ! Oape ape omȣ înkъ dpentŏ sъ se nlîngъ de skȣptapea vieцeĭ sale? Oape nȣ este elŏ insȣшĭ vinovatŏ dakъ nȣ шtie sъ întpeвȣinцeze вine timnȣlŏ sъŏ шi kîndŏ îndatъ devenitŏ вътpînŏ se ȣitъ îmnpeцiȣpȣlŏ lȣĭ шi vede kъ n'a fъkȣtŏ înkъ nimikŏ în lȣmea aчeasta шi kъ a tpъitŏ în zadap? Natȣpa e dpeantъ, ziчe Solomon, dap oamenii aŏ fъkȣtŏ felȣpimĭ de komnlikaцiȣnĭ! Kîndŏ vomŏ fi maĭ natȣpalĭ, vieaцa noastpъ se va netpeчe kȣ maĭ nȣцine komnlikaцiȣnĭ, va fi mȣltŏ maĭ lȣngъ шi noĭ mȣltŏ maĭ fepiчiцĭ.

Fisiognomiea animalelorŏ.

(Ȣpmape)

Fig. 1. Чepвȣlŏ noвilŏ.

Amŏ vъzȣtŏ (în No: tpekȣtŏ) kъ шi la animalele noate sъ fie vopвa d'o fisiognomie kape se apate nȣ nȣmaĭ npin faцъ, чi npin toatъ fъntȣpa a kopnȣlȣĭ lopŏ.

Dapŏ sîntŏ niшte kapaktepe fisiognomiчe kape se panoptъ nȣ nȣmaĭ la sneцe чi la klase intpeцĭ d'animale. Niчĭ ȣnŏ neшte n'ape o fiziognomie înцeleanтъ. Mъkapŏ neшtiindŏ leцile vieцeĭ animalelopŏ, opĭ-чine vъzîndŏ ȣnŏ neшte, o sъ fie silitŏ sъ zikъ kъ aiчĭ este o fiinцъ vie desnoiatъ de toate instinktele înцelenцȣale aчelopŏ-alte animale.— Шi întp'adevъpŏ niчĭ ȣnŏ neшte n'ape o ȣpmъ de înцelenчiȣne шi de o vieaцъ instinktivъ; niчĭ ȣnŏ neшte nȣ îngpižeшte la edȣkaцiȣnea nȣilopŏ sъĭ ka maĭ toate mamifepile шi nasepile. Toate aчeste akte epoiчĭ de desentepesape шi de žeptfe kape femelele animalelopȣ din nȣmitele klase fakȣ nentpȣ nȣii lopŏ ka sъ'ĭ kpeaskъ шi sъ'ĭ skane de vp'ȣnŏ nepikolŏ, toatъ aвnegaцiȣnea sȣвlimъ kape o

гъsimȣ̆ ла пасереа тȣтъ кînd шаde zіле întреџî неmînkatъ пе оȣ̆ле sале ка sъ ле клочеаskъ ȣ̆і-tîndȣ̆ toate sȣferinџеле еї шi трънdȣ̆ în ideea нȣmaї d'a skoate o џенерацiȣне viitoаре; toate ачеste fenomene ремаркабіле de instinkte sȣпе-ріоаре нȣ ле гъsimȣ̆ ла пешtї, каре пъръseskȣ̆ оȣеле лорȣ̆ ȣнеї sopte орбе. Nічї ȣнȣ̆ пешtе нȣ кȣноаштe пе tatълȣ̆ sъȣ̆ нічї tatълȣ̆ пе fiȣлȣ̆ sъȣ̆; релацiȣніле d'atашементȣ̆ шi de рȣdenie нȣ esistъ ла ачеste animaле; de мȣлte орї пъріnџїї тъ-пînк пȣїї лор пропрії fiind-къ нȣ'ї кȣnosk, шi кеар dакъ іарȣ̆ fi кȣnoskȣtȣ̆, totȣ̆ іарȣ̆ fi mînkatȣ̆; къчї нічї алtе animaле нȣ sîntȣ̆ аша de mînкъчioase ка пешtїї шi паркъ toatъ misiȣnea віецеї лорȣ̆ konsistъ нȣmaї d'a mînka шi іарȣ̆ a mînka; ȣнȣ̆ лȣкрȣ каре se пресintъ kîte odatъ паркъ шi în-tре ȣнії оameнї.

Дарȣ̆ ла класа рептіліілорȣ̆ (tîrîtoареlорȣ̆), нoцiȣніле fisionomiче sîntȣ̆ înкъ маї intересante. Este ремаркабілȣ̆ къ în toate timпȣріле, маї toцї попȣлії аȣ̆ авȣtȣ̆ o antinatie маре în kontra a-честеї класе de animaле. Лециа лȣї Moise,

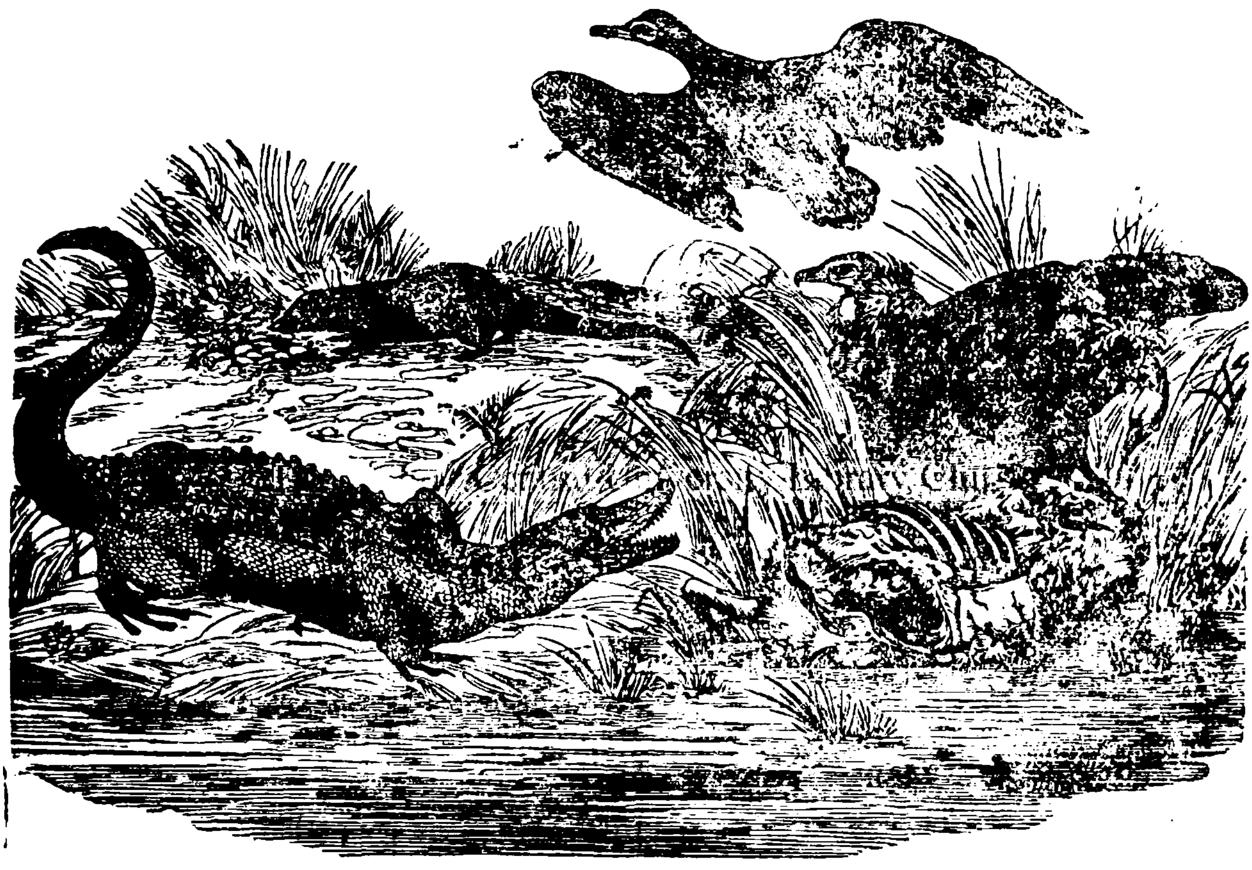

Fig. 2. Крокodілȣ.

опреште пе попȣлȣлȣ̆ лȣї Isраелȣ sъ нȣ тънînче карне de нічї ȣнȣ̆ рептілȣ̆ пе каре нȣмеште „animaле некȣрате.„ În релiџiȣнеа indікъ шi a еџiпцieнъ гъsimȣ̆ asemenea ideї. Прічіпȣлȣ̆ ръȣ-лȣї este презentatȣ̆ în ачеastъ релiџiȣне орї în forma ȣнȣї шарпе орї a ȣнȣї крокodілȣ̆. Însъ кеарȣ̆ пентрȣ ноі Еȣропеені, ведереа рептіліілорȣ̆ продȣче totȣ̆-d'aȣna o simцiре d'аверsiȣне шi d'antinatie. Toatъ fiziornomiea лор, корпȣлȣ̆лорȣ̆ лȣнгȣ̆ tîrîndȣ-se пе пъmîntȣ̆, окії лорȣ̆ stȣпizї saȣ̆ амерінцъторї, пелеа лорȣ̆ рече ла піпъіре ка ла ȣнȣ̆ kadaверȣ̆, toate ачеste продȣкȣ̆ asȣ-пръне ніште simцiрї неплъкȣte. Мъкарȣ̆ нештi-indȣ̆ natȣра ачесторȣ̆ animaле, o sъ aflътȣ̆ прin fizionomiea лорȣ̆ къ требȣе sъ fie ніште fiinце реле, inaшічії алtора дарȣ̆ непȣtîndȣ̆ sъ'і atаче пріntр'ȣнȣ̆ atакȣ̆ кȣрацiosȣ̆ шi лі-берȣ̆, ле sȣрпрinde прin fȣрішȣ̆. Sîntȣ̆ ачееа че sîntȣ̆ întре оameнї ніште intрiганцї, лашї шi ръї каре непȣtîndȣ̆ a atака пе алцїї întр'ȣнȣ̆ modȣ̆ franкȣ̆ шi ліберȣ̆ пентȣ̆ în пептȣ̆, se tîръskȣ̆ прin fȣрішȣ̆ în întȣнерікȣ̆ în kîtȣ̆ нȣ'ї веde нiminea

ші îndatъ прindȣ пе алції de пічіоаре ші ії ръстоарнъ. Еарȣ ка ȣнії оамені ръї каре факȣ ръȣ нȣ пentrȣ біnеле лорȣ, чі нȣmaї ка съ факъ ръȣ алтора, аша ші репtіліїле реле факȣ ръȣ нȣmaї прin плъчереа ка съ факъ ръȣ. Леȣлȣ нȣmaї кîndȣ 'ї фоаме омоаръ ȣн animaл, dарȣ шарпеле омоаръ пе омȣ тȣшкîndȣ'л нȣ ка съ'л тъпînче саȣ съ'ї сȣгъ sînџеле лȣї; шарпеле н'аре нічі ȣнȣ фолосȣ de омȣлȣ тȣшкатȣ ші îлȣ тȣшкъ нȣmaї ка съ'ї факъ ръȣ; паркъ ії паре ръȣ къ ші алції trъескȣ пе лȣмеа ачеаstа. De ачееа, нȣmaї întpe ачеаstъ класъ de animaле гъsimȣ fiinџе оtръвіtе, fiinџе пліне de веninȣ ші de ръȣtаte.

Воindȣ съ не înкредinџъmȣ de adевърȣлȣ ачесторȣ обсерваціȣnї fiziognomіче, съ не ȣітъmȣ чева нȣmaї ла алъtȣраtеле amîndoъ fiгȣре. Чеа d'întîia презinтъ ȣнȣ червȣ ші чеа d'алȣ doiлеа ȣнȣ крокоdілȣ. Че diферinџе маре fizionomікъ sînt întpe ачеste doъ animaле; ла челȣ d'întîїȣ (червȣ) ведем къ паркъ тоатъ fiinџа sa еспримъ елеганџа, фрȣмȣсеџеа, франкеџа ші блîndеџеа; поziціȣнеа лȣї îналтъ; капȣл лȣї рȣdікатȣ în sȣs, окії лȣї ȣітîndȣ-се dрептȣ ші еспримinдȣ о блîndеџе, нȣ ne zікȣ къ аічі авемȣ о fiinџъ нобілъ, кȣраџіоасъ, аџеръ trъind о віеаџъ поеtікъ гъкindȣ воіаџіȣрї лȣнџї ші întpiџе d'аморȣ înкъ maї лȣнџї, о fiinџъ бȣнъ каре се бȣкȣръ de віеаџъ ші воеште біnеле тȣtȣрора. Акȣмȣ съ фачемȣ о компараціȣне întp'ачеstȣ animaлȣ ші челȣ d'алȣ doiлеа adекъ крокоdілȣ. Тоатъ історіеа спъimîntъtоаре а ачестеї fiinџе tеріbіле, есте еспримаtъ пе фаџа лȣї ȣрîtъ, maї кȣ sеамъ ламітатеа sa s'арatъ прin моdȣлȣ ȣмблеtȣлȣї съȣ tîрîndȣ-се пе пъмîнtȣ, прin џinереа орizonталъ а капȣлȣї съȣ ка adевъраціï іпокріџї саȣ Tartufi luї Molière каре, кȣ кîtȣ џінȣ капȣлȣ лорȣ maї жосȣ, кȣ атîtȣ dръчіеа лорȣ терџе maї sȣsȣ. апої ръȣtатеа sa е візіbілъ прin гȣра ші dinџії съї tеріbілї. Нȣ е de тірare къ ȣнії попȣлї аȣ zis къ крокоdілȣл ші шарпеле sînтȣ fiї чеї maї іȣbіџї аї diаволȣлȣї. Dарȣ noї вəzîndȣ ачеste doъ animaле ȣнȣлȣ лîнгъ алtȣ, ȣнȣлȣ аша de фрȣмосȣ ші de бȣнȣ ші алтȣлȣ аша de ȣрîtȣ ші ръȣ, не adȣчемȣ amintе къ ачеаstъ армоніе întpe о фрȣмȣсеџе корпоралъ ші о бȣнъtаtе spiritȣалъ, прекȣмȣ întpe о ȣрîчіȣне корпорале ші о ръȣtаtе съфлетеаскъ, гъsimȣ de мȣлtе орї ші ла оамені ші къ fiлосоfȣлȣ antікȣ Xenofon авеа dрепtаtе кîndȣ zічеа къ întp'ȣнȣ корпȣ фрȣмосȣ ръzidъ maї totȣ-d'аȣна о inimъ фрȣмоасъ.

Комȣnікаціȣnї sчіенtіfіче мічї.

Ȣнȣ stабілimentȣ fілантропікȣ ноȣ în Бȣкȣрешті.

Кȣ плъчере репроdȣчемȣ аічі ȣрмъtоарea înштііnџаре пȣблікатъ de кътре Онор. Efоріе а Spіталȣрілорȣ în жȣрналȣлȣ офічіалȣ.

Efоріеа Spіталȣрілорȣ.

Капіtала ноаstpъ s'а îмбогъціtȣ кȣ ȣнȣ spітаlȣ ноȣ; амȣ авȣtȣ пînъ акȣмȣ ші авемȣ spітале пentrȣ бърбаџі ші femeї, dарȣ н'амȣ авȣtȣ пînъ акȣмȣ ȣнȣ spітаlȣ пentrȣ копії; ачеste fiinџе слабе сȣпȣсе maї мȣлtорȣ патimї періколоасе de кîtȣ чеї марї, н'аȣ fоstȣ копрinсе пînъ акȣмȣ în біnе-фачеріле каре stабілimentеле spіталичешті ръспîndескȣ асȣпра сърмаnілорȣ пъtimашї în ачеаstъ капіталъ, къчї есте нестe пȣtinџъ d'а пріimі ші d'а къѕtа кȣ фолосȣ ȣнȣ копілȣ болнавȣ în spітаlȣ destinatȣ пentrȣ чеї марї, de ачеіа ші mortalitатеа копіілорȣ а ажȣнсȣ ла noї ла ȣнȣ градȣ deoсеbіtȣ;

Înълџimеа Sа Прinџ. Каїмакамȣ, прin înалтȣлȣ офіцȣ кȣ No. 326, din 20 але трекȣtȣлȣї Марtіе базатȣ пе рапортȣлȣ Efорії No. 218, а орdonатȣ înfiinџареа ȣнȣї spітаlȣ de копії în Бȣкȣрешті; ачеstȣ ашеzъмînтȣ s'а ші înfiinџатȣ акȣмȣ, dарȣ fiindȣ-къ паtȣріле de копії ші челелалте обіекте trебȣінчоаse пentrȣ пріimіреа лорȣ în пъnтрȣ нȣ sînтȣ înкъ гъtіtе пе кîndȣ Efоріа dореште кȣ кîtȣ се ва пȣteа de кȣрîndȣ, съ înчеапъ лȣкрареа salȣtаръ а ачеstȣї spітаlȣ, maї кȣ sеамъ акȣмȣ кîndȣ diферitе боале ȣмблъ întpе копії, de ачеіа а пȣсȣ ла кале ка, пînъ ла deskiderеа defіnіtіvъ а ачеstȣї spітаlȣ съ лȣкреze în каsа destinатъ пentrȣ spітаlȣ de копії (în махалаоа Кръчеа de піаtръ stрада Dȣdешті în каселе челе ної але D-лȣї dокторȣлȣї Барашȣ) în тоате zілеле ȣнȣ амбȣлаторіȣ пentrȣ копії болнаві adікъ съ се dea консȣлtаціе кȣ dаре de medікаменtе гратіsȣ пentrȣ копії сърмаnілорȣ карії ворȣ fі adȣші аколо ла време de консȣлtаціе, adікъ în тоате zілеле de ла 7 оре пînъ ла 9 dimineаџа, ші de ла 3 пînъ ла 4 dȣпъ аmiazї. Efоріа, dîndȣ ачеаsta în кȣноштinџа пȣблікъ, анȣнџъ totȣ d'оdатъ къ, пъdъжdȣеште къ, несте о лȣнъ de zіле, spітаlȣ de копії din капіталъ ва fі deskisȣ defіnіtіvȣ ка съ пріimеаскъ болнаві întpînsȣлȣ.

Хереsкȣ, Арsакі.

Tіпърitȣ în Tіпографіеа Колеџіȣлȣї Sf. Sаба.